ԵՒՐՈՊԱ

Լրագիր Քաղաքական

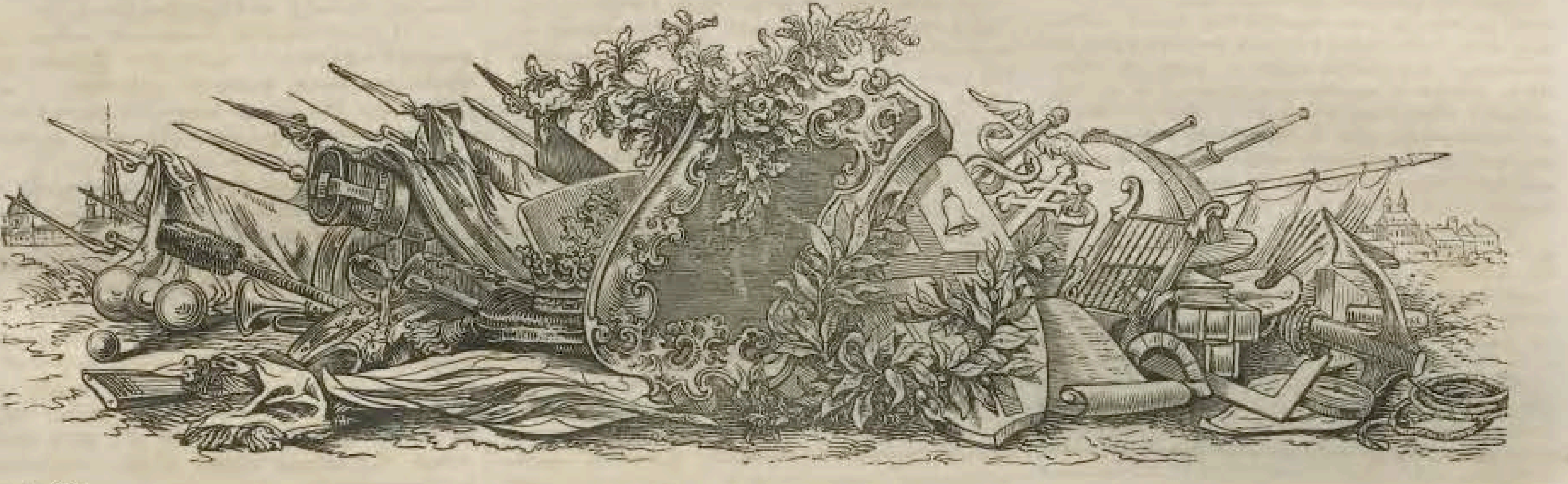

Թիւ 20 — 19 (7) ՄԱՅԻՍԻ — 1856

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.

ԱՒՍՏՐԻԱ. Փարիզի դաշանց հրատարակութիւնը։ Վիեննայի նորահաստատ զրամատունը ու գինատունը։ Հիւանդք եւ Պետերբուրգ. ... փորձէ։

ԳԱՂՂԻԱ. Փերդինանդոս Մաքս արքեդքսին։ Վերադարձ զօրքերուն։ Կայսերական ... ճանապարհ։ Նաւատորմիղ։

ԱՆԳՂԻԱ. Խաղաղութեան հանդէս մը։ Օսմանեան գնդերուն ... Լորտ ...։

ԲԵԼԳԻԱ. Բելգիայի ազգայնութեան ազատութիւնը։

ԻՏԱԼԻԱ. Թոսքանայի մեծ դուքսը Հռոմ։ Բոլորին ... դէմ։ Նէապոլ, Կոստան ու ... մէջ խռովութիւնք։

ԹՈՒՐՔԻԱ. Ալեքսանդր կայսեր թագադրութեան ... ուղեւորները։ Արաբ կայսրը ...։

ՍՈՂՈՄՈՆԻ ՏԵՐՈՒԹԻՒՆ. Պարգեւներ։ Լուծք փաշան։ Պոլիսէն ... զօրքն ու ... Ալեքսանդր։

ՌՈՒՍԻՈՅ ԵՒ ՊԵՐՍԻԱՅ ... ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ. Միւնխի պետական ... Ռ.

ՄԱՆՐԱՎԷՊՔ.

ԱՌԵՒՏ. Վաճառ ու փոխանակութիւն։

ԱՒՍՏՐԻԱ

ՎԻԵՆՆԱ. 19 ՄԱՅԻՍԻ.

Այսօր ուղղակի կը հաղորդենք մեր յարգոյ ընթերցողաց Փարիզի խաղաղութեան բուն դաշանց պայմանագրութեան թարգմանութիւնը։

Յանուն ամենակարողին Աստուծոյ.

Գաղղիացւոց մեծափառ կայսրը, Անգղիայի եւ Իռլանդայի միացեալ թագաւորութեան թագուհին, ամենայն Ռուսաց կայսրը, Սարդինիայի թագաւորը ու Օսմանեան կայսրը՝ պատերազմի աղէտից վերջ մը տալու բաղձալով, եւ ուզելով անոր պատճառ եղող չհամաձայնութեանց առջեւն առնուլ՝ որոշեցին Աւստրիայի մեծափառ կայսեր հետ մտաբերելու խաղաղութեան նորոգման ու հաստատութեան հիմունքը, Օսմանեան տէրութեան անկախութիւնն ու ամբողջութիւնը՝ ազդու եւ փոխադարձ երաշխաւորութիւններով ապահովելով։

Այս վախճանաւ վերոյիշեալ վեհափառները իրենց լիազօր գործակալներ անուանեցին։

Աւստրիայի կայսրը՝ Կարոլոս Փերդինանդոս Պուօլ-Շաւէնշթայն կոմսն ու Յովսէփ Ալեքսանդր Հիւպնէր պարոնը։

Գաղղիացւոց կայսրը՝ Ալեքսանդր Քոլոննա Վալեւսքի կոմսն ու Փրանկիսկոս Ադոլփոս Պուրգընէ պարոնը։

Անգղիայի թագուհին՝ Գէորգ Գուլիէլմոս Փրետերիկ Քլարենտոնի կոմսն ու Հենրիկոս Ռիչըրտ Քոուլի կոմսը։

Ռուսաց կայսրը՝ Ալեքսիս Օրլով կոմսն ու Փիլիպպոս Պրուննով պարոնը։

Սարդինիայի թագաւորը՝ Կամիլլոս Պէնսոյ Քաւուր կոմսն ու Սալվատոր Վիլլամարինա մարքէզը։

Օսմանեան Սուլթանը՝ Մէհմէտ Էմին Ալի փաշան ու Մէհմէտ Ճէմիլ Պէյը. (Ներսէսին մէջ վերոյիշեալ անձինք իրենց չքանշաններովն ու տիտղոսներովը յիշուած են)։

Որոնք Փարիզ՝ ժողովատեղի (Congrès) մը գումարեցան։

Ինչպէս յաւելուածով մտադրեցին նաեւ Աւստրիայի մեծափառ կայսրը, Գաղղիացւոց կայսրը, Անգղիայի եւ Իռլանդայի միացեալ թագաւորութեան թագուհին, ամենայն Ռուսաց կայսրը, Սարդինիայի թագաւորը ու մեծափառ Սուլթանը՝ դիտելով թէ (պարտիքի) երաշխաւոր չըլլալ մը մէջ Պրուսիոյ մեծափառ թագաւորն երբեւ 1841ին Յուլիսի 13ին դաշանց ստորագրող՝ պէտք է որ ընէին նոր կարգադրութեանց մասնակից ըլլալու կոչուիլ, եւ Պրու-

սիոյ թէ, յիշեալ վեհափառին ընդհանուր հաւանութեան գործքի մը մասնակից ըլլալը՝ այն գործքին որչափ աւելի յարգ կու տայ՝ հրաւիրեցին զինքը ժողովատեղւոյն մէջ լիազօր գործակալներ խրկելու։

Ուստի եւ Պրուսիոյ թագաւորը գործակալ անուանեց Օթթօ Թէոդոր Մանթայֆէլ պարոնն ու Մաքսիմիլիան Փրետերիկոս Կարոլոս Փրանկիսկոս Հացֆէլտ-Վիլտէնպուրկ-Շէօնշթայնի կոմսը (անոնց տիտղոսներն ալ մանրամասն կը յիշուին)։

Լիազօր գործակալք պաշտօնական պատուոյ ըստ պատշաճի վկայագրերնին փոխանակելէն ետքը՝ հետեւեալ յօդուածներուն վրայ միաբանեցան.

Յօդուած 1. Այսօրուան դաշանց վաւերացութեանց փոխանակութենէն կատարելապէս սկսեալ ասկէ ետքը Գաղղիացւոց մեծափառ կայսեր, Անգղիայի եւ Իռլանդայի միացեալ թագաւորութեան մեծափառ թագուհւոյն, Սարդինիայի մեծափառ թագաւորին, մեծափառ Սուլթանին մէկ կողմանէ, եւ միւս կողմանէ ամենայն Ռուսաց մեծափառ կայսեր մէջ, ինչպէս նաեւ իրենց ժառանգներուն եւ յաջորդաց, իրենց պետութեանց (երկիրներուն) եւ հպատակաց մէջ մշտնջենաւոր խաղաղութիւն եւ բարեկամութիւն կը հաստատուի։

Յօդ. 2. Խաղաղութիւնը վերոյիշեալ վեհափառաց մէջ բարեբախտաբար նորէն հաստատուած ըլլալով, իրենց բանակներուն պատերազմի ժամանակ ասպատակելով կամ գրաւած երկիրները՝ փոխադարձ պիտի պարպուին։

Պարպելու կարգադրութիւնները (նոյն երկիրները պարպելն) պայմաններու եղանակը պիտի որոշեն, որն որ պէտք է որ հարկ եղածին չափ արագ կատարուի։

Յօդ. 3. Ամենայն Ռուսաց մեծափառ կայսրն իւր վրան կը պարտաւորէ Կարս քաղաքն ու անոր ամրոցը, ինչպէս նաեւ Օսմանեան տէրութեան երկրին ռուսական զօրաց ձեռքը գտնուած ուրիշ մասերը՝ մեծափառ Սուլթանին ետ դարձնելու։

Յօդ. 4. Գաղղիացւոց մեծափառ կայսրը, Անգղիայի եւ Իռլանդայի միացեալ թագաւորութեան թագուհին, Սարդինիայի թագաւորն ու մեծափառ Սուլթանը՝ իրենց զօրքին կը պարտաւորեն ամենայն Ռուսաց մեծափառ կայսեր՝ Սեւաստոպոլի, Պալաքլավայի, Քամիշի, Եւփաթորիայի, Քերչի, Ենիքալէի, Քինպուռնի քաղաքներն ու նաւահանգիստները, ինչպէս նաեւ դաշնակցաց զօրքէն գրաւուած ուրիշ ամէն երկիրներն ետ դարձնելու։

Յօդ. 5. Գաղղիացւոց մեծափառ կայսրը, Անգղիայի եւ Իռլանդայի միացեալ թագաւորութեան թագուհին, ամենայն Ռուսաց կայսրը, Սարդինիայի թագաւորն ու մեծափառ Սուլթանը՝ լի եւ կատարեալ ներողութիւն կը շնորհեն իրենց այն հպատակներուն՝ որոնք ի նպաստ թշնամեացն գործքը, որովհետեւ եւ իցէ, պատերազմի շարունակութեան միջոցին՝ յանցաւոր գտնուած ըլլան։

Նոյն բացատրութեամբ կ'իմացուի. որ այս ներողութիւնը պատերազմի միջոց կռուողներէն ամէն մէկ հպատակներուն վրայ ալ կը տարածուի՝ որոնք պատերազմի ժամանակ մէկալ պատերազմող տէրութեանց մէկուն ծառայութեան մէջ մնացած եղած են։

Յօդ. 6. Պատերազմական գերիները երկու կողմանէ ալ անյապաղ ետ պիտի դարձուին։

Յօդ. 7. Աւստրիայի մեծափառ կայսրը, Գաղղիացւոց մեծափառ կայսրը, Անգղիայի եւ Իռլանդայի միացեալ թագաւորութեան մեծափառ թագուհին, Պրուսիոյ մեծափառ թագաւորը, ամենայն Ռուսաց մեծափառ կայսրն ու Սարդինիայի մեծափառ թագաւորը կը ծանուցանեն թէ, Բարձրագոյն Դուռն եւրոպական տէրութեանց կարգին անցած ու եւրոպական ազգաց իրաւանց օգուտներուն հաղորդ եւ մասնակից ըլլալու ընդունուած է։ Մե-

ծափառ վեհապետները, խոստանալով որ իրեն կողմանէ, իւրենք զիրենք կը պարտաւորեն՝ Օսմանեան պետութեան անկախութիւնն ու կալուածական (territorial) ամբողջութիւնը յարգելու, միահաւասար երաշխաւորելով այս պարտաւորութեան ճշգրիտ պահպանութեանը, ու հետեւաբար անոր վնասող մը բերել կրցող ամէն գործողութիւնն՝ իբրեւ ընդհանուր շահի վերաբերեալ խնդիր մը պիտի նկատեն։

Յօդ. 8. Եթէ Բարձրագոյն Դրան եւ դաշնադիր տէրութեանց մէկուն կամ շատերուն մէջ խռովու ունեցած փոխադարձ յարաբերութեանց պատճառաւ գժտութիւն մը ծագի, բարձրագոյն Դուռն եւ տէրութիւններէն խրաքանչիւր որ՝ զէնքով գործածութեան դիմելէն յառաջ մէկալ դաշնակից կողմերն այս վէճին միջնորդին գործողութիւնը խնդրելու համար՝ միջնորդութիւն ընելու միջոցը պիտի գտնեն։

Յօդ. 9. Մեծափառ Սուլթանն իր հպատակաց բարօրութեան համար ունեցած հաստատուն հոգատարութեանցն ու խնամքովը հրովարտակ մը հանած ըլլալով, որն որ առանց կրօնի եւ ազգայնութեան զանազանութիւն ընելու անոնց վիճակը կը լաւացունէ՝ իր տէրութեան քրիստոնեայ ժողովրդոց նկատմամբ ունեցած մեծամեծ գթասիրութիւնները կը հաստատէ, եւ այս նկատմամբ ունեցած զգացմունքը նոր փաստութիւն եւ ապացոյց մը տալ ուզելով՝ որոշեց վերոյիշեալ հրովարտակը դաշնադիր տէրութեանց հաղորդել։

Դաշնադիր մնացեալ եղող տէրութիւնք այս հաղորդման բարձր արժէքին կը փաստին։ Նոյն իսկ յայտնի է որ առաջ յիշեալ տէրութեանց իրաւունք չտալու թէ՝ եւ հէտ զ փառաւորի մէջ, թէ միասնաբար եւ թէ առանձին մեծափառ Սուլթանին իր հպատակաց հետ ունեցած յարաբերութեանց, եւ ոչ ալ տէրութեան ներքին վարչութեան մէջ խառնուելու։

Յօդ. 10. 1841ին, Յուլիսի 13ին եղած դաշնադրութիւնը, որն որ Բոսփորին ու Տարտանէլի նեղուցներուն փակուելուն նկատմամբ եղած Օսմանեան տէրութեան հին կանոնը կը բովանդակէ, միաբան հաւանութեամբ նորէն քննուեցաւ։

Այս վախճանաւ, եւ աս սկզբան համեմատ պաշտօնակիր բարձր կողմերուն մէջ (միաբանութեամբ) գոյացած գրուածագիրը՝ ներկայ դաշնադրութեան յաւելեալ մաս մին է եւ պիտի մնայ, եւ նոյն (պայմանագիր) զօրութիւնն ու արժէքը պիտի ունենայ՝ իբրեւ թէ անոր ամբողջութեան մէկ մասը կազմէր։

Յօդ. 11. Սեւ ծովը չէզոքացեալ է. — ամէն ազգաց վաճառականի նաւերուն համար բաց է, (բայց) իր ջրերն ու նաւահանգիստները, պատերազմական եւ ի մերձակայ ափունք ունեցող եւ թէ ուրիշ ամէն տէրութեանց պատերազմական նաւերուն համար գոց են, զոր ու հանելով ու աւելի ազգաց վաճառականաց 14երորդ եւ 19երորդ յօդուածներուն մէջ յիշուած բացառութիւնները։

Յօդ. 12. Վաճառականութիւն Սեւ ծովու նաւահանգիստներուն ու ջրերուն մէջ ամէն արգելքէ ազատ մնալով՝ միայն առողջութեան (կամ՝ քարանթինայի) կանոնի եւ մաքսատան ոստիկանութեան կարգադրութեանց տակ պիտի մնայ (եւ անոնց պիտի հպատակի), որոնք առեւտրական հաղորդակցութեանց զարգացման եւ բարգաւաճութեան նպաստաւոր հոգւով պիտի յօրինուին։

Ամէն ազգաց վաճառականութեան ու նաւարկութեան շահերուն բաղձալուած ապահովութիւնը տալու համար, Ռուսաստան եւ բարձրագոյն Դուռն իրենց Սեւ ծովու եզերքը գտնուող նաւահանգիստներուն մէջ հիւպատոսներ պիտի ընդունին։

Յօդ. 13. Այսպէսով Սեւ ծովը, 11երորդ յօդուածին խօսքերուն համեմատ՝ չէզոքացեալ է, անոր համար իրեն ծովեզերքներուն վրայ զինուորական-ծովային նաւարաններ

(Arsenal) պահելը կամ՝ հաստատելը (նորէն շինելը) [illegible] ու Օսմանեան մեծափառ կայսրն ու մեծափառ Սուլթանը [illegible] ծովեզերեայ վրայ [illegible] զինուորական-ծովային նաւարան մը ոչ նորէն շինելու եւ ոչ ալ (եղածները) պահելու։

Յօդ. 14. [illegible] Ռուսաց մեծափառ կայսրն ու մեծափառ Սուլթանը [illegible] (Convention) [illegible]

Յօդ. 15. [illegible] Վիեննայի [illegible] (Congrès) [illegible] (stipuler) [illegible]

Յօդ. 16. [illegible]

Յօդ. 17. [illegible] (permanent) [illegible]

Յօդ. 18. [illegible]

Յօդ. 19. [illegible]

(Մնացորդը եւս մնայ)

— Վիեննայի [illegible]

տարւան մէջ շինուած հսկայագործ եւ հզօրագոյն զօրանոցն ու զինանոցը լմնցած ըլլալով՝ անոր ցին մեծ հանդիսութեամբ նոյն փառաւոր շէնքին վերջնագոյն օրհնութիւն. Հանդէսը ժամը 11ին սկսաւ, որուն ներկայ գտնուեցան մեծափառ կայսրն ու կայսրուհին, կայսերական ընտանիքին գլխաւոր անդամները, ամեն աստիճանի զինուորները, պաշտօնեայք, մայրաքաղաքս ժողովուրդ եկեղեցականք, քաղաքային, քաղաքական եւ զինուորական պաշտօնատարք եւ ատենակալներ։ Մեծափառ կայսրը զօրաց առջեւէն անցնելէն ետքը՝ եկեղեցին զարդարուած վրանը գնաց, ուր նորոգուած զինանոցին հրամանատարը վերջնական տուփը զրուցելու մէջ իր սատարութիւնը դրաւ. մեծափառ կայսրուհին ու կայսերական ընտանիքին անդամները, մայրաքաղաքին կարգիլը աջ կողմը եւ մէկ քանի բարձրաստիճան զօրավարներ ալ ներս մտած էին։ Ցնցատակագիրը շէնքին մէջ դրուած գրամնքը հետ ազնիւ խաղողներն եւ այնձի դրամ մը մէջ դրուելէն ետքը՝ կարգիլով արքեպիսկոպոսը զօրանոցին եկեղեցիէն ելլելով օրհնութեան ողորմութիւն կատարեց, եւ մեծափառ կայսրն իր ձեռքովը նոյն յիշատակագիրը եկեղեցւոյն գետնապատուանդանին վրայ սեւին քով դրուած տեղը դրաւ, ու քիչ մը շաղախ քսելով՝ վերջնագոյն երեք մուրճ հարուածով հաստատեց, ինչպէս նաեւ կայսրուհին եւ ամեն սատարութիւն ունեցողներն ալ ըրին։ Այս ամենայն ըլլալէն ետքը՝ արքեպիսկոպոսը հանդիսական հէռ եկեղեցին մտաւ, ու երաժիշտք Տէ Դէում գոհութեան երգը նուագեցին հրացաններն ու թնդանօթները որոտալով ու զանգակներուն հնչմանը ընկերացած։ Կարգիլով արքեպիսկոպոսը հայրապետական օրհնութիւնը տալէն ետքը՝ մեծափառ կայսրը ներկայ եղող ամեն սեւ ուոց զօրաց փնթերուն հանդէս ըրաւ. յետոյ կայսերական ընտանիքը դարձաւ, որով այս շքեղ հանդիսութիւնը լմնցաւ։

Յիշեալ բերդաքաղաքը մը նմանոյ զօրանոցը՝ երկայն չորեքկուսի ձեւ ունի, եւ ութհազար (8000) զօրաց բնակարաններ ունի. Ամկառը գեղեցիկ արձաններով զարդարուած է. չորեքկուսւոյն մէջ գտնուած բազմաթիւ շէնքերուն ամենէն գլխաւորը՝ զինեթուղթ զինանոցն է, ուր արդէն սկըսած են կայսրին հարուստ հին զինանոցին մէջ գտնուած զէնքերը փոխադրել. ամենէն վերջին ծայրը հռոմէական ձեւով շինուած պարսպ բաց շինած եկեղեցին է, որուն խորանին վրայ գրուած է Ս. Լեւոնին այն հռչակաւոր արձանը՝ որն որ յառաջագոյն մայրաքաղաքիս հին զինանոցին դրան վրայ կը կենար, եւ 1848ին Հոկտեմբերի մէջ ապստամբող նոյն շէնքը պաշարած ատեն նետուած հրացանաւոր գնդակներէն եւ ոչ մէկն անոր հանդիպած էր, թէպէտ եւ բոլորտիքը պատը մանր մեծ ծակուած էր. եկեղեցին աս արձանին անուամբը "Ս. Կայր յաղթութեան" կը կոչուի։ Ընդարձակ շէնքին մէկալ մասերուն մէջ են հրացանի, թնդանօթի ձուլելու եւ ծակելու գործարաններ, զինուորական չափաժողովները, եւ այլն։ Ըստ Եւրոպայի մէջ իրեն համասար փնտռալ չէնքին ճարտարապետները վերջիշեալ հանդիսին ատեն կայսրէն շքանշաններ ընդունեցան։

— Մեծափառ կայսրը դեսպանութեան պաշտօնով Փարիզ եկող Հիւսներ սեպուհը՝ Գաղղիայ կայսեր արքունեաց քով առաջին աստիճանի դեսպան անուանեց։ Նմանապէս Նափոլէոն կայսրն ալ Պուրքնէ սեպուհը Վիեննայի արքունեաց քով առաջին աստիճանի քաղաքական դեսպան անուանած է։ Ասկից յայտնապէս կը տեսնուի թէ երկու կայսերական արքունեաց մէջ եղած մտերմական յարաբերութիւնն ինչ աստիճանի հաստատուն վիճակի մէջ կը գտնուի, մանաւանդ երկու տէրութեանց մէջ Փարիզի 15ին դաշնագրութիւնն ալ հաստատուելէն վերջը։

— Մայիս 14ին Մէթթեռնիխի ծերունի իշխանն իր հասակին 83երորդ տարին մտած ըլլալով՝ մայրաքաղաքիս բոլոր ստար դեսպաններն իրեն շնորհաւորութեան գացին։

— Աւստրիայի Կ. Պոլիս դեսպան եղող Փրոքէշ սեպուհը՝ մեծափառ Սուլթանէն Մէճիտիէի կարգին առաջին աստիճանի շքանշանն ընդունեց է։

ԳԱՂՂԻԱ

ՓԱՐԻԶ, 16 Մայիսի։ Նափոլէոն մեծափառ կայսրն ու Եւգինէ կայսրուհին երկու օր յառաջ Ս. Քլուի պալատը բնակելու գնացին։ Թէպէտեւ այս Մայս արքայութեան, Աւստրիայի մեծափառ կայսեր եղբօրը Երզեաթ երեկ իրիկուան մայրաքաղաքս հասաւ. չորեքշաբթի կայսրական Կէրոնիկոս եւ Նափոլէոն իշխանները զինքն ընդունեցին, ուսկից ապարանքը Թիւիլըրեան բնակարան- թեամբ անմիջապէս Ս. Քլու գնաց։ Հիւանդներ սեպուհը բարձրապատիւ ճանապարհորդը դիմաւորելու համար Ստրասպուրկ գացած էր։ Նափոլէոն կայսրն ալ իր պալատան պաշտօնեաներէն Տարէնտոնի դուքսն ու Քասար մարքէզը կայսերութեան սահմանները ղրկած էր՝ բարձրապատիւ հիւրը բարեւելու համար, որոնց ուրիշ զօրապետներ ու պաշտօնատարք ալ ընկերացած էին։ Ստրասպուրկ քաղաքապետն ու հասարակութիւնը ալ արքայազնը մեծ պատուով ընդունեցին։ Երէկ աւուր 16ին Ցէլութիստ եւ Նափոլէոն իշխաններուն ու Աալժիրու իշխանուհեաց այցելութիւն ընելէն ետքը՝ Աւստրիայի դեսպանատունը բազմաթիւ անձանց ընծայութիւն ասեր է։ Ս. Քլու կայսերական իշխանին պատուոյն ինչքը եղեր է, որուն Աւստրիայի դեսպանը, պաշտօնեայք եւ ուրիշ երեւելի անձինք հրաւիրուեր են։

— Սփրթեմպերիի թագաւորն ամսոյս 13ին Փարիզէն մեկնեցաւ. Նափոլէոն իշխանն իրեն մինչեւ չորեքշաբթի կայարանն ընկերացաւ։ Նաւըրնթօց օրը թագաւորը Նափոլէոն կայսեր թեւըլըրի պալատան հրապարակին մէջ ըրած զօրահանդէսին ներկայ գտնուած էր։

— Կայսերապալատին մերձաւորութեան հանդիսին համար ամեն պէտք եղած պատրաստութիւնները կը տեսնուին։ Նոտր-Տամի մայր եկեղեցին, ուր հանդէսը պիտի կատարուի, ճարտար արուեստագէտներէ նկարներով, արձաններով եւ զարդերով գեղեցիկ կը զարդարուի, գլխաւորապէս ուսկ խորանն ու եկեղեցւոյն ճակատը. միայն աս զարդարանքներուն համար 400,000 ֆրանք որոշուած է, իսկ ուրիշ հանդիսութեանց համար Փարիզ քաղաքը 800,000 Ֆր. սահմանած է եղեր։ Մկրտութեան օրը դեռ որոշուած չէ, բայց Յունիս ամսոյն մէջ պիտի ըլլայ, ինչպէս ուղհասարակ կը հաստատուի։

— Գաղղիայի դրամատեղաններին մէջ վերջին որոշումական սեղեկութեանց համեմատ 285 միլիոն հնչական դրամ կայ. իսկ շրջանի մէջ դրանուած թղթադրամներուն գումարը 625 միլիոն ֆրանք է։

— Պր. Կրանիէ տը Քասանեաք, Քօնսթիթիւսիոնէլ խմբագրութեան, Աւստրիայի կայսրէն Ֆրանկիսկոս Յովսէփ կարգին հրամանատարի խաչն ընդունեց է։

— Մէնիթէօ կը ծանուցանէ թէ 1857ին 100,000 հոգւոյ զօրաժողով պիտի ըլլայ, ցամաքային եւ ծովական զօրաց թիւը լեցնելու համար։

— Ամսոյս 31ին Փարիզ անտոնից, երկրի բերքերու ու ճշակութեան գործեաց հանդէս պիտի ըլլայ, ուր արդէն Եւրոպայի ամեն կողմերէն վերջիշեալ առարկաները կը ղրկուին։

ԱՆԳՂԻԱ

ԼՈՆՏՐԱ, 10 Մայիսի։ Երէկ Վիկտորիա թագուհին Ալպերթ իշխանին եւ թագաւորական ընտանեաց մեծ մասին հետ Սայտընհէմի պալատին պարտէզը գնաց՝ խաղաղութեան հանդէսին ներկայ գտնուելու համար։ Աս հանդէսին գլխաւոր զարդարութիւնը երկու յիշատակարաններու հաստատութեան բացումն էր, որոնց երկուքն ալ զանց (ալբոմ) թափուած են. մէկը ծովուն մէջ մեռած զինուորաց յիշատակին համար, իսկ երկրորդը խաղաղութեան յաղթանակ մըն էր։ Աս հանդիսութեան ատեն երաժշտական զօրաց գնդեր բարեւ կը բանէին, երամշտաց կիտերն ալ խաղաղութեան նուագներ ու գաղղիական, սարդինիական նաեւ ռուսական երգեր նուագեցին։ Մեծափառ թագուհին ժամը 6ին նորէն քաղաք դարձաւ, իսկ միւս հանդիսականք, որոնք 12,000ի չափ կային, մինչեւ արեւուն մտնելը հանդէսին տեղը մնացին։

— Ամսոյս 27ին Պր. Մուսուրուս Օսմանեան դեսպանը շքեղ պարահանդէս մը պիտի տայ, որուն Վիկտորիա թագուհին ալ հրաւիրեալ է մեծափառ Սուլթանին Լորտ Ռետքլիֆին տուած պարահանդէսին երախտագիտութիւնը ընելու համար։ Այս երկրորդ անգամ է որ թագուհին օտար դեսպանի մը տունն իր ներկայութեամբը կը պատուէ. առաջին այցելութիւնն, ինչպէս ծանօթ է Գաղղիայի դեսպանին բրած էր։ Քէնթի դքսուհին, Վիկտորիա թագուհւոյն մայրը՝ Ալի փաշային եւ Օսմանեան դեսպանին այցելութեան գնաց։

— Լոնտոնի քաղաքապետը խաղաղութեան հաստատութեան առթիւ Անգղիայի պաշտօնէից խնճոյք մը տուաւ, որուն մանաւանդ եղան Լոնտոն ներկայ գտնուող դեսպաններուն մեծ մասը եւ բազմաթիւ հրաւիրեալք, ընդ ամենը 300 հոգւոյ չափ։ Շատ ճառախօսութիւններ խօսուեցան։ Գաղղիայի դեսպանն ալ խօսակցութեան մէջ ամսէն հաստատուած խաղաղութեան ու գաղղիական-անգղիական դաշնակցութեան վրայ, զոր որ համարձակ ընդունեցաւ։

— Ելեւմտից պաշտօնեան ի պաշտօնէ ծանուց որ կառավարութիւնն աս տարւան մէջ բերելու 7 միլիոն ոսկի ծախքը՝ 5 միլիոն քանակով ու 2 միլիոն փոխառութեամբ լեցնելով պիտի գոցէ:

ԲԵԼԳԻԱ

Բրիւսել, 7 Մայիսի: Փարիզի դեսպանաժողովին մէջ Վալեւսքի կոմս Բելգիոյ հրատարակուած լրագրաց եւ գլխաւորապէս Գանդէսայի դէմ բանեցուցած լեզուին համար տրտունջ եւ գանգատ բրած էր, աւելցնելով թէ պէտք էր տպագրութեան ազատութեան չափ դրուիլ, եւ այլն: Բելգիոյի խորհրդականներին մէջ Պր. Օրթս աս ճառին վրայ խօսելով բսաւ, թէ յայտնի կը տեսնուի որ դեսպանաժողովին մէջ ընդհանրապէս բոլոր Բելգիոյի տպագրութեան նկատմամբ եղած խօսակցութեան պատճառն՝ երկրին վիճակին անտեղեակ ըլլալն է. որովհետեւ ան մէկ քանի թերթերը որոնց վրայ աւելի կծու կերպ Վալեւսքի կոմսին մեղադրութիւնը՝ Բելգիոյի մէջ ազդեցութիւն մը չունին, նաեւ աւելի չեն կրնար իբրեւ հասարակաց կարծեաց յայտարար նկատուիլ: Անգղիոյ հերքով եղած նախատանաց համար՝ տասը տէրութիւնք առանձնական օրէնք կառավարելու իրաւունք ունին երկրին դատաւորներէն յանցաւորին պատժուելը պահանջելու, բայց առանց ասոր համար երկրին սահմանադրութեանը խանգարելու: Այս սահմանադրութիւնն եւ ասով երաշխաւորուած ազատութիւնն է որ մեր երկիրն 25 տարուան անկախութենէն վեր՝ հայրենիքիս յեղափոխութեան յուզմունքներէ ու խռովութիւններէ պահեցին: Նոյն պաշտօնէից հետեւեալ հարցումներն ըրաւ:

Ա. Կառավարութիւնը փարիզի Ապր. 8ին արձանագրին (որուն մէջ վերոյիշեալ գանգատներն եղան) պաշտօնական տեղեակ է: Բ. Փարիզի դեսպանաժողովին մասնակից եղող տէրութիւններէն Բելգիոյի սահմանադրութեան մէջ փոփոխութիւն ընելու առաջարկութիւն ըրած եղա՞ն: Գ. Այսպիսի առաջարկութեան մ՚եղած ատեն կառավարութիւնն ինչ պատասխան պիտի տայ:

Նոյն արտաքին գործոց պաշտօնեայ Վիլէն Թ.Գ. կոմսն այսպէս պատասխանեց. Առաջին հարցման կը պատասխանեմ որ Ապրիլի 8ին արձանագրին դեռ պաշտօնական մը չհաղորդուեցաւ. բայց նոյնը պաշտօնական կերպով ձեռքս հասնելուն պէս պատրաստուած պատասխանն անյապաղ պիտի խօսկեմ, որուն մէջ Պր. Օրթին յայտնած գաղափարներուն բոլորովին համաձայն շատ մտածմունքներ ու խորհրդածութիւններ կը բովանդակին (Հաւանութիւն): Իսկ միւս երկու խնդիրներուն գալով՝ մինչեւ հիմա կառավարութեան այնպիսի հաղորդումներ չեղան. եւ թէ որ իրօք նոյնպիսի առաջարկութիւններ ըլլան՝ կառավարութիւնն անոնց երբեք պիտի չհաւանի: Պաշտօնէին աս տուած յայտարարութիւնը թէ ժողովականներէն եւ թէ ժողովուած բազմութենէ հանդիսականներէն՝ ստորին մեծ հաճութեամբ ընդունուեցաւ:

ԻՏԱԼԻԱ

Հռոմ, 10 Մայիսի: Թոսկանայի մեծ դուքսն ընտանեօքը հոս ամսոյս 7ին մայրաքաղաքս հասաւ: Ամսոյս 7ին բարձրապատիւ դուքսը ամուսնոյն, որդւոցն ու դստերը հետ Ս. Քահանայապետէն առանձին ունկնդրութեան ընդունուեցաւ. նոյն օրուան գործոց պաշտօնեայ Անթոնէլլի կարդինալին ալ այցելութեան գնաց:

Թուրին, 12 Մայիսի: Փիէմոնթէի լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Վիկտոր Էմմանուէլ թագաւորը Ռուսաց Ըմթարեպետի գլխաւոր ամսոյս 10ին առանձին ունկնդրութեան ընդունեցաւ, որն որ Աղեքսանդր կայսեր գահակալութիւնը ծանուցանելու պաշտօնական նամակը թագաւորին յանձներ է:

"Բասուր կոմսին դեսպանաժողովին մէկ քանի անդամներուն տուած յիշատակագիրը՝ Փիէմոնթէի մէջ յուզմունքներ կը պատճառէ. յիշատակագիրն Իտալիոյ վիճակին վրայ կը խօսի, եւ գլխաւոր նպատակն Աւստրիան է. անիկա կը նշմարէ թէ Բելգիոս Փիէմոնթէն իր առաջին գաղափարներէն, որոնք զինքն պէտք է վարանելու մէջ ձգեցին հասարակաց բանաւոր յուսալ կերթայ: Նեապոլսեան ժողովին մէջ պաշտօնէից հարցումներ եղան, վախ յուզելով որ պաշտօնէից բռնած ընթացքը Աւստրիայի հետ գժտութիւն մը կրնայ յառաջ բերել. որոնց Քաւուր կոմսը փախստական պատասխաններ տուաւ, ըսելով թէ Աւստրիայի եւ Փիէմոնթէի քաղաքականութիւնն իրարու հետ բոլորովին խառնակ հակառակութեան մէջ են. եւ թէ չկրնար որ իր խօսքերը կարող ըլլան անպատեհ անհնարութիւններ յառաջ բերել, եւ այլն:

Խորհրդարանին մէջ առաջարկութիւններ եղան փարիզ եղած խաղաղութեան համար՝ կառավարութեան, ինչպէս նաեւ սարդինիական բանակին շնորհակալութեան յայտարարութիւններ տալու:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

Լեհաստան. Աշխարհ, պետութեան լրագիրն Աղեքսանդր կայսեր հետեւեալ հրովարտակը կը հրատարակէ, որն որ Օդեսսա ամսոյն մէջ բերելու թագադրութիւնը կը ծանուցանէ:

"Մեր Աղեքսանդր Բ. կայսր եւ ինքնակալ ամենայն Ռուսաց, թագաւոր Լեհաստանի, եւ այլն, եւ այլն, ասով կը ծանուցանենք, որ երբոր թէ մեզի եւ թէ մեր հպատակաց նկատմամբ ծանր փորձութեանց ատեն մեր նախնիներէն ժառանգած Ռուսաստանի՝ եւ անկից անբաժանելի Լեհաստանի թագաւորութեան եւ Գինլանտի մեծ դքսութեան գահը բարձրացանք, սրտերնուս մէջ դրոշմած էինք որ մինչեւ որ մեր տէրութեան սահմաններուն ազատութեան դէմ եղած ոտնձգութիւնները խափանուին, եւ մեր մեծահամբաւ եւ քրիստոնէից յաղթանակներուն, որոնք իրենց անմահ քաջութեան ու անձնանուիրութեամբը շատ հռչակուեցան, ապահով պատուոյ ու փառքի թագաւորութիւնը ունենանք: Հիմակ որ բարեբեր խաղաղութիւնը Ռուսաստանի՝ նորէն իր յառաջուան հանգստութիւնը կու տայ կը խորհինք, որ մեր նախնիներուն, բարեպաշտ կայսերաց օրինակին հետեւելով՝ գլուխ պսակելու ատենը, եւ սովորական օծումն ընդունինք, միանգամայն հաւատքը ու սուրբ փորձողութեան մեր ամենասիրելի ամուսինը, Մարիամ Աղեքսանդրովնա կայսրուհին ալ մասնակից ընել տալ: Ուստի մեր աս գիտաւորութիւնը, որն որ Աստուծոյ օգնութեամբ Օգոստոսի մէջ մեր առաջին մայրաքաղաքը Մոսկուա պիտի կատարուի, մեր հաւատարիմ հպատակներուն ծանուցած ատեննիս՝ զիրենք մեզի հետ միասին կը հրաւիրենք, որ իրենց աղօթքը մեր բերնին հետ միացնեն, որպէս զի մեր եւ մեր կառավարութեան վրայ Աստուծոյ օրհնութիւնը իջնայ, որպէս զի Հոգւոյն Աստուծոյ սուրբ մեզի օգնէ, որ գլուխնիս կայսերական թագը դնելու ժամանակ ընելու ուխտերնիս՝ որ մի միայն մեզի հպատակող ժողովրդեան բարւոյն համար ապրինք՝ կարող ըլլանք կատարել, եւ Բարձրեալն իր սուրբ հոգւոյն շնորհքը խրկելով՝ մեր ամեն խորհուրդներն ու գործերը լուսաւորէ:"

Պետերբուրգ, 29 Ապրիլի, 1856.

Աղեքսանդր:

— Աղեքսանդր Ա. թագաւոր կայսրը իրեն օգնական զօրապետ Չերնիշեւ իշխանին նամակ մը գրելով՝ անոր հիւանդութեան պատճառաւ տէրութեան խորհրդոյ գահերիցութեան պաշտօնէն հրաժարումը կ՚ընդունի, եւ շնորհակալ կ՚ըլլայ 54 տարիէն վեր հայրենեաց "հաւատարմութեամբ եւ ճշմարտութեամբ, բայց ծառայութեանցը համար. իբրեւ նշան շնորհակալութեան եւ կայսերական բարեհաճութեան՝ նիկոլայոս կայսեր ու իր ադամանդներով ընդելուզեալ մանրանկար կենդանագիրները կը շնորհէ, հրամանն տալով որ Ս. Անդրէասի կարգին ժապաւէնին կախէ:

— Աղեքսանդր կայսեր մայրը Պետերբուրգէն Հոմբուրգ եկած է Գերմանիա երթալու, եւ ամսոյս 18ին Պերլին կը սպասուի:

— Ռուսաստանի մէջ վերջին ատենները շատ պաշտօնատէրոց փոփոխութիւններ եղան. մանաւանդ տպագրութեան օրինաց նկատմամբ ազատական կարգադրութիւններ կը սպասուին:

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԷՐՈՒԹԻՒՆ

Կոստանդնուպոլիս, 9 Մայիսի: Բարձրագոյն Դրան մէջ ժողովներ եղան նոր բարեկարգութեանց գործադրութեան նկատմամբ. եւ մէկ քանի տեղ եղած շփոթութեանց առջեւն առնելու համար, որոնք արդէն շատ տեղ նուաճուած ու զսպուած են: Եւրոպ փաշային զօրաց շարժական գնդերը կոզմելու յանձնուած է, որոնք հարկաւոր եղած տեղերն ու գիւղաքաղաքը փոքր Ասիոյի կողմերը պիտի խրկուին: Բոլոր անկանոն զօրքերը տեղերնին կը խրկուին: Ռումելիոյ պաշտօնատարութիւն մը մանրա Կիւրտիս գալը կը սպասուի: Խրիմէն զօրաց փոխադրութիւնը յառաջ կ՚երթայ. Քամիշ արդէն 35,000 զօրքերէ աւելի ռաւ մնած է. Անգղիացիք ալ 9000 հոգի ձամբայ դրած են: Թաթարներու հարցարդուոր ընտանիքներ Խրիմէն Պոլիս գալ կ՚անցնին անկից Տաճկաստան երթալու համար, ուր Դուռն կողմանէ իրենց բնակութեան տեղ պիտի տրուի. կը յուսացուի որ իրենց ձիթ եւ գործունեայ բնաւորութեամբը նոյն կողմերն երկրագործութեան ծաղկելուն շատ պիտի նպաստեն: Պոլսեցիէն մինչեւ Քրոնշթատ երկաթուղի դրուելու հրաման եղած է: Ուր ծովս մէջ վաճառականութիւնը քիչ մը կենդանութիւն առած է, թէպէտ եւ Ռուսք իրենց նաւահանգիստները մանաւանդ 40 որ զգուշութիւն ընել կու տան. իսկ Ռուսաց նաւահանգիստներէն եկող նաւերը միայն 7 օր մը մաքրարան կը սպասեն: Լորտ Բրէտկլիֆ Եփիլատէն ուղղակի Կ.Պոլիս հասած շոգենաւակներով՝ մեծ ուրախութիւն պատճառեր է, որովհետեւ Եւրոպայի հետ եղած յարաբերութիւններն աւելի կը դիւրանան:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆՔ

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ

ՄԵԹԻՆ ՊԵՏՐՈՍԻ ՎԱՐՔԸ

Ի.

Պետրոս իր 40,000ի բանակին գլուխն անցած գէպ ի Հարաւ ճամբայ ելաւ եւ հիւսիսի կատարեալ ուրիշ տիկիններով մէկտեղ Լեհաստան թողուց, բայց կարծեաց թէ կատարեալ գաղափարութեան հայեցող մը ստիպող իր ալյն որ զինք մէկտեղ առնու, որն որ վերջապէս իր կամացը վիճաւ եւ Կանիջայ մէջ առհենէ իր հասան: Հոն նորէն Չիրինեիւթեանն իր փոխան յաղթանակ որ ապուռոշ բաւ ական պայրը կայ. որովհետեւ զօրքը միայն ուժը որուան պաշարումներ: Հայ ու մեռ գաւառէն անկարելի էր եւ պաշարողաց բանակն մը թշնամեաց երկիրներու մէջ իւր խոցնու տրտմեն վիճակ ունենալը կարողած վրայ տեսած էր: Բանակը Տիրնովայի քով կենդանացաւ ու պատերազմական ժողովք մը ժողովեցաւ, որուն մէջ չէին կրնար որոշել որ արդեօք առհեմները պաշտպանելով թշնամեաց ստամն, թէ յառաջ երթան Ռուս զօրաց մեր համբերութիւնը եւ Հայաստանի թախանձանքն որ յառաջ քալեն ու հարկադրանացներ թշնամեաց ձեռքը չանցած գտան, որոնք արդէն Դունայի քով հասած էին, ամենայն ընդդիմութեանց յաղթեց. զօրաց հրամանները հոն թողուցած ու բուն բանակը Տիհեսթերէն անցաւ ու չէր գիտեր որ հոն ընդարձակ անհօպանին ու ան մեծաղ տափաստաննե (Steppe) մէջ՝ որ կեցեալ առաջին ու երկինքէն զատ բան մը չէր տեսնուէր, Ցաճիկներէն շատ աւելի ուժեղ թշնամիոյ մը հետ պէտք էր որ պատերազմէր: Կ՚ուզէին Բրութին ալ գիշեր վար մինչեւ Դնչէի յառաջանալ, կարծելով որ ան ծովուս ու ցեխոտ տեղերը թշնամիքն կրնան արգելուլ. բայց մինչեւ որ աս գետն հասան, մեծամեծ կորուստներ կրեցին ու գետոյս բուն բանակէն շատ յառաջացած անձուր ու անբեր տեղապահ մէջ եղած զօրքերուն միայնակ ջար կը խօսէր, զորն որ ծարաւէ զորքն անհատ խմելուն քիչ մարդու կորուստ չեղաւ:

Հազիւ թէ Բրութին եզերքն հասան, մէյ մ՚ալ ան վայրենի տափաստանին բնակիչները գունդագունդ բազմութեամբ զանազան կողմերէ Ռուսաց վրան յարձակելու սկսան եւ իրենց սուսերի հետ անոնք կու տային: Ռուսաց բանակին մէջը խորհրդակաւ սար որ անձուրին յառաջ գան, բանալով թէ գետ թշնամին բոլորովին Դունայէն անցած չէ ու մեծ համբարանոցները զետ կրնան գրաւել: — Բայց արդէն երկու զօրաւոր տաճկական գունդեր կամացուկ Ռուսաց կը մերձենային ու իրենց մեծ կորուստ կը սպառնային: Բրութին գետ արեւմտեան եզերքը Ժերմելնոյ Ռուսաց հրամանատար Լեոնոս զօրավարը հրաման առաւ որ չուէլ անձարկէ ու յառաջանայ եւ թշնամեացն քով գտնուած անցնիլն արգիլելու, բայց հազիւ թէ նոյն գետամերձ մը մէջէն քանի մը մղոն յառաջացած էր, մէյ մ՚ալ զինուք ընդարձակ դաշտերու վրայ Անիսիէրինեւրոտ առհեսթին բազմութիւնը տեսաւ, որոնք իրեն դէմ եկելով անդադար զէնքեր տալու սկսան: Լեոնտ իր բոլոր զօրաց ձիւնքան ալ դրեց: Զարն աս ընելուն պէս իր զօրաց բնակի մեղ հետ առած օգնութեան եկաւ: Ամենայն ան խոզմեղոյեալ ու մարմնիներէն անապատ դարձած դաշտերու վրայ երկայն ատեն չէր կրնար կեցուլ, պէտք էր որ ժամանակը չանցած՝ ետ դառնալ: Թշնամին փախչողներուն ետեւէն ինկաւ, որոնք դաշտը հասնելով, մէկ կողմանէ գետով պատպարուած՝ պատերազմի պատրաստուելու սկսան: Բազմաթիւ թշնամին կես բոլորչի ձեւով իր հակառակորդը պաշար եւ Ռուսները նեղ ձորի մը մէջ գնաց, բոլորներու շղթայի մ՚եւ սաճիկ զօրաց մէջ փակուած մնացին (Ցուլ.): Անանկ պաշարում մ՚եւ ասու աս պաշարումն՝ որ ամենեւին փրկութիւն չկար եւ բոլոր Ռուս զօրքը մեծ յուսահատութեան ու կասկածութեան մէջ ձգեց:

Հոս Ռուսաց ձեռքէն ուրիշ բան չէր գար բայց

նէն մանել կամ անձնատուր ըլլալ։ Հիւանդները անօթութենէ, իսկ Տաճիկները վնասուց պարու-թեան մէջ կորսուած ... ։ Վերջինները ... մը ...։ ... հանի կ'իյնային ... անոնց ... բոլորովին ... թուղթներու ...։ ... մէջ ... անձնատուր ... ։

... ։ Դիրքն էր միայն անձն կորմանն ... մէջ ... քիչ մը ... ։ ... կոյր չէին մնար ։ Ռուսաստանի նորածին զօրու-թիւնը հոն ասուցիւ իր վերջին օրը ծագած տեսաւ ։ Պետրոս թէպէտ անձն կոյլ՝ զօրաւոր էր, բայց հոս ան զօրութիւնը բոլորովին իր ազդեցութիւնը կոր-սնցուց ։

Տաճիկ բանակին մէջն էին Վէզիրը, Քեահեան, Ղըմըզ Ալայ գուզար ու Թաթարականին յէՀ կամը, որոնք թէպէտ իրենց մինչեւ հիմակ ունեցած յա-ջողութեանը վրայ հպարտացած, սակայն ապագա-յին վրայ կասկածանաց մէջ էին ։ Թաթարականին խորհրդովը գիշերանց Ռուսաց բոլորակը խիստ պաշարեցին, եւ բոլոր տաճկական բանակը անհնա-րին պատրաստութիւններով երկիրը ... յա-ջող պատերազմի մը մեծ յուսոյ մէջ էր ։ Իսկ Չարը անդիէն իր զօրքին զօրաւորութիւնն ու նեղութիւնն ծածկելու համար ամենայն իր վրանին մէջ քա-շուած՝ դրսառուջ ... ու ... Հոգերու մէջ ընկղմած էր ։ Առանց փախչելու անա-պատ մը մէջ իր նորոգուած բանակովը ... փախուստ ալ չէր կրնար հեռացնել ։ Մէկ բայց մը իր դիրքերու ... բոլորակն ... ։ ... ամենայն, յաղթել հնարաւորութիւն մը չկար, կամ պէտք էր յաւահասաւոր պատե-րազմիլ եւ կամ անձնատուր ըլլալ ։ Այսպիսի յու-սաՀատական խորհուրդներով իր վրանը քաշուած ատեն՝ արգելած էր Պետրոս որ իր քովն ամենեւին մարդ չմտնէ ։ Սակայն Կատարինէ ... Հրամանս բանի տեղ չդնելով, իր երկանը վրանը մտաւ, ուր Պետրոս ... խորին ... մը մէջ էր ։ Կատարինէ որ ... Չարն Հանգստացնե-լուն ... , անմիջապէս Հրամայեց որ ... ժողով մը ժողվուի ու խաղաղու-թեան փորձ մը փորձուի ։ Բոլոր զօրավարները գի-շերով ժողվուեցան ու Շերեմէթեւ ստորագրե-ալ Վէզիրին խաղաղական թուղթ մը գրեց ու կա-տարինան ալ բոլոր իր քովը գտնուած ծանրագին գոհարներն ու ... Վէզիրին ... ընծայ Շաֆիրով պատմապետով ղրկեց Վէզիրին խա-րէց, խոստանալով որ եթէ բանն յաջողելու ըլ-լայ, ուրիշ պարգեւներ ալ կը խրկուին ։ ... ալ ... ։

Պատգամաւորին երթալէն քանի մը ժամ ետքը բոլոր բանակին վրայ երկիւղ մը տիրեց որ չըլլայ թէ պատգամաւորը բռնուած ու սպանուած ըլլայ ։ Անոր համար անմիջապէս նորէն ժողով մը կան-չուեցաւ, որուն մէջ Կատարինէն ալ ներկայ կը գտնուէր ։ Հոն խորհրդին մէջ որոշուեցաւ որ եթէ Տաճիկները խաղաղութեան չզիջանին, իրենք յու-սաՀատաբար պատերազմելով թշնամիին մէջէն ճամբայ բանալու ջանան ։ Բայց Չարը յաջող ելքէ մը յուսահատած ծերակուտին ալ նամակ մը գրեց, «կը ծանուցանեմ որ բոլոր զօրքովս առանց յան-ցանքի կամ յանցաւորութեան, պարզապէս սուտ լուրերէ խաբուելով ... տասնապատիկ զօրութենէ պաշարուած եմ, ամենեւին պաշար չունիմ եւ առանց Աստուծոյ մասնաւոր օգ-նութեանը ուրիշ բան չեմ տեսներ բայց եթէ բո-լորովին կորսուիլս ու գերութիւնս ։ Եթէ վերջինը կատարուելու ըլլայ, եթէ գերի իյնամ, ալ զիս Չար ու իշխան մի սեպէք ու նոյն իմ ձեռագրով ձեռագրիս ... Հրամաններուս ալ մի ... , մինչեւ որ անձամբ ես Ձեզի չներկայանամ ։ Բայց եթէ սպաննուելու ըլլամ եւ իմ մահուանս վրայ ստոյգ լուր ... ըլլայ, ան ատեն ձեր մէջէն արժա-նաւորագոյնն ինծի յաջորդ ընտրեցէք ։ ... սրտով ու ... » այս թուղթը Պետրոս ... պաշտօնեայի մը յանձնեց ու անոր ծածկաբար պարտելով զինքն երկինցն պաշտ-պանութեանը յանձնեց ու ճամբայ դրաւ ։

Կատարինէին աղաչանքներն ու մտադրութիւնը

եւ ուրիշ ծանրագին ու Հազուագիւտ ընծայներ Տաճիկներու չատ զուարթացուցին ու Վէզիրը Շե-րեմէթեւին թուղթն առնելով Թաթարականին կան-չեց ու Հարցուց թէ ինչ միտքի վրայ է ։ Պատաս-խանն կրնար ըլլալ թէ թշնամեաց արտասահման թուղթն պատասխանն ըլլայ եւ իրաց ալ սխալ էին թշնա-միներն արդէն չորս կողմանէ գտան, երբոր մէկէն Վէզիրէն Հրաման եկաւ որ կռուել դադրի ։ Քեահ-եան պէտք էր որ Հնազանդէր, ու Թաթարականին անդրոլ սխալ տաճկական բանակը մտաւ զինուորք ։ Հոս Թաթարականին Քեահեային Ռուսաց խորհրդա-ծութիւն ու անոնց ... անօթութիւնը ցուցուց եւ մտադիր ալ ըրաւ զինքը ... թէ ինչ-պէս Ռուսերը մինչեւ հիմա մէջը չալի մէջ էին ու բանակին մէջ ամեն բան աւելի մնացած քան թէ կրնդանի էր, եւ Հաւանականապէս Ռուսերը եւ ոչ մէկ յարձակման մը դէմ կրնային դնել ։ Այս Հա-մոզմամբ նորէն մեծ Վէզիրին վրանը դարձան ։ Նը-րա Վէզիրը չինուորական կողմնակցութենէ առնըւե-լով, արգիլուած խնդանոյթները նորէն արձակելու սկսաւ ։ Ռուսաց Տաճիկներէն որոշ պատասխան մ'առ-ջեւին եւ Չարը Շաֆիրովին ատանկ գրեց ։

«Ըը տեսնեմ՝ որ Տաճիկները թէպէտ խաղաղու-թեան միտուն՝ ամեն սակայն դեռ կը տատանին, անոր համար ինչպէս որ քեզի ալ կ'իրեկայ ու Աստուած ինչ որ քեզի աղէկ ասանկ ըրէ, եւ, եթէ իրաց խաղաղութիւնն յանձն առնուն, ինչ որ ուզեն մի զլանար բայց ի մեր գերութենէ ու պայմ մը եր մը տուր, որպէս զի մենք ալ, եթէ խաղաղու-թիւնը չըլլայ, բանական ճամբայ մը բանելու սկը-սինք» ։ Ասանկ կը սպասէին նաեւ Շաֆիրով եւ այդէն Ռուսերը, ինչպէս վերջանը Տաճկաց խօս-տացած էր, թշնամիին անՀամար բազմութեանը մէ-ջէն իրենց ճամբան բանալու պատրաստուած էին ։

Մ եւ Հաղորդակցութեանը Վէզիրը խաղաղութեան զիջաւ եւ յանձն առաւ որ զինադադար ըլլայ եւ Ռուսաց կող-մանէ Հրեշտակութիւն մը գայ ու խաղաղութեան վրայ խօսուի ։ Քանի անգ կը յորդորէր Թաթա-րականին որ Չարը բանուի ու Ռուսական անկումիւ-նը Տաճիկ Հարկատու ըլլայ ։ Այս միջոցիս անմիջապէս Հասաւ Ռուսի Հրեշտակութիւնը, որուն գլուխը նոյն խաղաղութեան գեսպանը Շաֆիրով խոստումն պա-տանին էր եւ Չարին կողմանէ լիագոր իշխանութիւն ունէր ։ Վէզիրը մեծ սիրով զինքը ընդունեցաւ ու Թաթարականին թարգմանը ըլլալով խաղաղութեան գաչինք խօսակցութիւնը սկսաւ ու աս թէւութիւն-ները Ռուսաց առջեւը դրուեցան ։ Չարը պէտք էր որ Աղով, Թագանրոկ, Քամենոյ, Սամարա, Պոլտաւայի քաղաքները Ազովեան կամ Սեւծով եւ Սեւ ծովի-րով մէկ անգ նորէն Տաճկին ետ դարձնէր, Շվե-տի թագաւորին Ռուսաստանէն անցնելու ազատ ճամբայ տար, զօրքերը Լեհաստանէն ետ քաշէր, ... թագաւորը Քոզաքներուն պաշտպան ճա-նչար ու բոլոր իր զէնքերը ինչպէս նաեւ ամբողջ թնդանօթը Հարկատու Տաճկաց ձեռքը տար ։ Ինչ-պէս մեծ էին Վէզիրին պահանջմունքները, բայց խա-ղաղութիւնը կատարելու Համար Չարն ամեն բան յանձն առնելու պատրաստ էր ։ Ասանկով թող տրուե-ցաւ Հրեշտակութիւնը որ երկայ խաղաղութեան թէւութիւններն Չարին աւելին դնէ ։ Թէպէտ Պետ-րոս վերջի երկու թէւութիւնները յանձն չառաւ բայց Վէզիրը տեսնելով որ իր պէտքը փախածէն Հասաւ ու Սեւ ծովէն վրայ Տաճկաց երկիրը պաշ-տպանող ... զօրութիւնը բոլորովին խորտա-կեցաւ, առանց վերջի երկու թէւութեանց ալ խա-ղաղութիւնը յանձն առաւ ։ Այս միջոցիս Թաթա-րականին խաղաղութիւնն արգիլելու Համար ամեն բան ի գործ դրաւ, անմիջապէս դէպ ի Վէնետիկ Կարոլոսին գնալով մը խաբեց ու Եղանները բոլոր ծանուցանելով կը յորդորէր որ գայ շուտով ու ար-գիլէ ։ Կարոլոս Հասաւ, Համառ Շաֆիրով իր Չա-րին գաշինք տառապութեամբ ու մնացի Վէզի-րին որ տարադրին, որն որ Թաթարականին ծառայը Հաւատալ որ սարսափութիւնն արգիլելու Համար մինչեւ իր ձեռքը բռնած էր, գաշնագրին ստորա-

գրեց 1711 (Յուլ.)։ Այսպէս կորմնցուց Պետրոս Հոս ան ամեն բան զորն որ Քալիսիքի խաղաղու-թեամբ ստացած էր ։ Աս խաղաղութեան մէջ, որ ձուլ պզտի քաղքէն Հալէպան խաղաղութիւն կո-չուեցաւ, կորմնցուց Պետրոս Ազովն ան վիճակի մէջ ինչ վիճակի մէջ որ Տաճիկներէն առած էր, պար-տաւորեցաւ նորաշէն ամրոցներն Հարթ յատակ ընելու ու Սամարա քաղաքը գանձուց թնդանօթ-ներն ու պատերազմական պաշարն Տաճկաց ձեռքը յանձնելու ։ Երկու կողմանէ ալ որոշուեցաւ որ նոյն տեղերն ալ ամենեւին ամրոց չշինուի ։ Ալ Ռու-սաստանու Լեհաց թագաւորութեանը ալ թա-թարներու զորքերուն վրայ խառնուէր ։ — Պե-տրոս իր բերնովը կը խոստովանի իր կորուսին պէս առանց պաշար ունենալու 20,000 թէպէտ ըսածը զօրքով 250,000 Տաճկաց դէմ՝ ելլալով բրած ան-խոՀեմութիւնն ու աղանկ կը գրէ ։ «Ես ալ Հիմակ բան ամենայնի ան վիճակին մէջն եմ՝ ինչ վիճակի մէջ որ Կարոլոս իմ եղբայրս Պոլթաւայի քով գտնուեցաւ ։ առանց իմ զօրացս սխալին Հօգալը թշնամոյ երկկինները մնայ ։ կորմնցուցի Պրաւեքովայնին»

—✠—

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Լուսագրութեան նոր մէկ գործածութիւնը ։ Ընդ-վիայի Ուէյսոնի քաղքին մէջ Պ. Թոմսըն մասնա-լուսագրութիւնը (ֆոթոկրաֆ) ծովուն յատակ զննելու գործածեց ու աղէկ յաջողեցաւ ։ Լուսա-գրութեան խուցին անՆեալ գործիքը (մեքենայ ...) սնտուկի մը մէջ դրաւ, որուն մէկ կող-մը գոցուելը աղանկի սնդուած էր ։ Արդէն ա-պակիին Հնչող 30 ոտքի չափ Հեռաւորութեամբ Համար ուղղելէն ետեւ՝ բոլորտիքն սախտակ (քոլոտիքն ան Հեռուէն է այն որ թելիք կամ ապակեայ վրայ կը քաշի եւ նոյն Հեռուէով ու զոցուած սախտակը սառոկայի աղքեւ բռնուածի պէտ՝ նույնն մասնական պատկերը կ'ելլէ), գոց ե-րեսով գործիքին մէջ իջեցնել եւ Ուէյմիթի խոր-չին քով ծով ինկեցուց ։ Ապէն լարի մը ձեռք սնտուկին լուսարծել տախտակը վեր քաշեց ու քոլոտիքն տախտակը յուսոյ գինայ 10 վայր-կեանի չափ թող տուաւ ։ Սնտուկը դուրս Հանե-լով տեսաւ որ ծովին յատակը ճիշդ նկարուած էր, եւ այսպէսով ծովուն յատակը գտնուող այն կերպն ու մասնկերուն ճիշդ պատկերը Հանեց ։

Անգղիական ոսկեմինան մէջ կտրուած ստակ։ Պաշտօնական ծանուցագրին Համեմատ անցեալ տարի 53,795,457 տոլլարի գնով ոսկի, 3,501,25 տոլլարի արծաթ ու 16,031 տոլլարի պղինձ ստակ կտրուեցաւ, ուսկից առնելը միանց 56,312,733 տոլլարի ստակ կտրուեցաւ ։ Միայն Սան Ֆրան-չիսքոյի մէջ 21 միլիոնի ու Ֆիլատելֆիայի մէջ $10^{1}/_{2}$ միլիոնէն աւելի ոսկի կտրուեցաւ ։

ԸՆԱՅ

Մտնեն ու փոքրավանոյ։

ՏՏ
Տ

Խեղճ փղապահաւ մի վերջերով ծանծղաւոր,
Խորայի քնած ... քերթէս որ տարեաց
Հանեցաւ, ճամփ, կ'երկ'ար ճանրայաց,
Եկ ինկաւ Հանճկ, ...
Ալ ծարն Հասանեկոյ կ'երէն ու քաւեն,
... կ'երէն, ...
... կ'երէն ...
... կ'երկ ...
Երբեմն Հող չելլ ... կ'երկ,
Իր կեանս ու արջէն, ... Հարկեր,
Պարտեր ...
Բերթն ... կ'երկ ...
Մեռայ կը ... մը ...
Աղբեն, Ինչ բան կայ ։
Վեց մ'ողնե ինծի, ըսաւ ... անոր,
Փայտերս ... ։

Մահը ամեն բան՝ դարձով կը բժշկե ։
Բայց ... որ ինք նէ՝ չարքերը ... ։
Արևանակն է նէ, կ'րեն ալ բաժ է ։
Եկեղո Հիմա մարդկանց ... է ։

Լաֆոնթէն

ՎԻԵՆՆԱՅԻ ԴՐԱՄԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԸՆԹԱՑՔԸ

1856 ԱՊՐԻԼ 12 (30)			13 (1)	14 (2)	15 (3)	16 (4)	17 (5)			
Ընդհանուր 100 Հարիւրի · ֆի · պռ · ֆիոր ·		—	—	$84^{1}/_{4}$	85	$84^{1}/_{4}$	—	2 ամիս	տեւու.	...
Եւ Համբուրգ 100 բանկոյի ֆիոր ·	"	" —	$102^{1}/_{8}$	$102^{1}/_{8}$	$102^{1}/_{4}$	$102^{1}/_{4}$	$102^{1}/_{4}$	$^{1}/_{2}$	"	"
Լիվոռնոյ 300 Պասկանի · լիրա ·	"	" —	—	—	—	—	102	2	"	"
Լոնտոն 1 ֆունտ սթերլինի ·	"	" —	10.2	10.3	10.3	10.3	10.2	3	"	"
Համբուրգի 100 մարք պանկոյի ·	"	" —	$74^{7}/_{8}$	$74^{3}/_{4}$	$74^{3}/_{8}$	$74^{3}/_{8}$	$74^{3}/_{4}$	2	"	"
Մարսիլիա 300 ֆրանք ·	"	" —	—	—	—	—	—	2	"	"
Միլան 300 աւստրիական լիրա ·	"	" —	—	$102^{1}/_{4}$	$102^{3}/_{8}$	$102^{1}/_{2}$	$102^{1}/_{2}$	2	"	"
Փարիզ 300 ֆրանք ·	"	" —	$119^{1}/_{4}$	$119^{1}/_{4}$	$119^{1}/_{8}$	$119^{1}/_{8}$	$119^{1}/_{3}$	2	"	"
Կոստանդնուպոլիս 120 ֆի ·	"	" —	—	—	$101^{1}/_{2}$	101	$101^{1}/_{4}$	3	"	"
Կ. Պոլիս 1 ստակ · պռ · ֆիոր ·	փարա	—	478	—	—	—	—	31	օր	"
Պուքրէշ	"	" —	269	269	269	269	—	31	"	"
Վերադիր (Aggio) Ոսկւոյ		—	$5^{1}/_{2}$	$5^{7}/_{8}$	$5^{1}/_{2}$	$5^{1}/_{4}$	$5^{1}/_{4}$			
Արծաթի		—	$3^{1}/_{4}$	3	3	$3^{1}/_{4}$	$3^{1}/_{4}$			